

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2018; 1(196): 68-76

УДК 336.711

JEL classification: E52, E58

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2018/196-1/10>

В. Романчукевич, канд. екон. наук

ORCID ID 0000-0002-2624-5538,

О. Лиманська, голов. економіст

ORCID ID 0000-0002-4708-16-40

Департамент монетарної політики та економічного аналізу, Національний банк України, Київ

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ ТА ОЦІНКА ЙОГО КОМУНІКАЦІЙ ІЗ ПИТАНЬ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Розглянуто методи оцінки прозорості центральних банків та здійснено її аналіз для Національного банку України із використанням індексного методу. Подано результати кількісного аналізу розкриття інформації Національного банку України, центральних банків Чехії, Польщі, Росії. Досліджено особливості комунікацій Національного банку України в процесі трансформації монетарного режиму.

Ключові слова: прозорість; Центральний банк; монетарна політика; комунікаційна політика.

Вступ. Під прозорістю Центрального банку прийнято розуміти інформаційну прозорість (від англ. transparent – прозорий) або відкритість, гласність, публічність. Світова тенденція щодо підвищення рівня прозорості центральних банків розпочалася ще на початку 1990-х років з переходом до гнучкого курсоутворення й таргетування інфляції. Для підвищення стійкості світової фінансової системи Міжнародний валютний фонд наприкінці 1990-х прийняв Кодекс належної практики із забезпечення прозорості монетарної політики (далі – Кодекс), положення якого сформовано в результаті опитування всіх членів Фонду як компіляція кращого досвіду центральних банків.

У Кодексі прозорість трактується як середовище, в якій цілі політики, її правові, інституційні й економічні рамки, рішення у сфері політики та їх обґрунтування, дані та інформація, пов'язані з монетарною політикою, а також умови підзвітності доводяться до відома громадськості на принципах зрозумілості, доступності та своєчасності. Таким чином, охоплена практика забезпечення прозорості розкриває: 1) ясність функцій, обов'язків, цілей центральних банків та фінансових установ; 2) процедури прийняття й доведення до відома громадськості рішень щодо реалізації монетарної політики та фінансових установ про фінансову політику; 3) доступність для громадськості інформації щодо монетарної й фінансової політики; 4) підзвітність і гарантії сумлінності центральних банків та фінансових установ.

Досягнення цілей монетарної політики й управління очікуваннями у сучасному швидкоплинному інформаційному середовищі передбачає здійснення центрального банком такої комунікаційної політики, яка б підвищувала чутливість учасників ринку до його дій. Реагуючи на зміну монетарної політики, а часто і випереджаючи її, економічні агенти коригують очікування щодо майбутньої динаміки відсоткових ставок та інфляції. Як свідчить практика найбільш прозорих центральних банків-таргетерів інфляції, монетарна політика, що проводиться без урахування каналу очікувань є неефективною, адже сама суть інфляційного таргетування полягає в управлінні ними. Це, у свою чергу, є основною причиною підвищеної уваги центральних банків до здійснюваних ними комунікацій. Установлення цільових орієнтирів, яким довірятиме ринок, та коригування очікувань економічних суб'єктів за допомогою прогнозних показників основних економічних параметрів, є двома ключовими аспектами комунікаційної політики, які мають бути представлені безумовно достовірно, зрозумілою та максимально повною інформацією від Центрального банку.

Згідно з опитуванням, проведеним серед 93 центральних банків, 74 % респондентів розглядають прозорість як невід'ємну складову монетарної політики [1]. Висока прозорість монетарної полі-

тики має низку переваг, серед яких: підвищення її передбачуваності, зниження невизначеності та інформаційної асиметрії, посилення підзвітності Центрального банку суспільству, зміцнення його авторитету та зниження політичного тиску на нього.

Крім створення сприятливого фону для досягнення цінової стабільності, інформаційні сигнали Центрального банку самі по собі можуть служити стабілізуючим інструментом. Цю тезу підтверджує дослідження [2], які на основі даних із 1989 по 1997 рр. виявили успішне використання Резервним банком Нової Зеландії вербальних інтервенцій для досягнення цільових рівнів відсоткових ставок замість стандартних операцій на відкритому ринку.

Розробка та імплементація комунікаційної політики Центрального банку має проводитися паралельно із підвищенням фінансової грамотності населення, оскільки виключно забезпечення ринку повним спектром інформації недостатньо. Для ефективного управління очікуваннями економічні агенти повинні її розуміти та відповідно інтерпретувати.

Мета статті полягає у системному дослідженні підходів щодо оцінки рівня прозорості як невід'ємної частини ефективного здійснення монетарної політики центральними банками – таргетерами інфляції. Крім того, кількісний аналіз комунікацій у сфері монетарної політики дозволяє оцінити їх результативність, адже регулярність і послідовність у розкритті інформації значно підвищують зрозумілість цілей монетарної політики суспільством.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні дослідження прозорості діяльності центральних банків зумовлені необхідністю оцінки рівня їх підзвітності суспільству, оскільки успішне формування очікувань економічних агентів суттєво залежить від його відкритості громадськості. Як і у випадку з індексами незалежності, методи оцінки прозорості Центрального банку значною мірою суб'єктивні, що свідчить про складність її виміру.

Оцінка прозорості центральних банків. Як правило, за допомогою індексів дослідники оцінюють прозорість вибірки центральних банків або її динаміку за визначений період часу. Результати досліджень щодо оцінки прозорості центральних банків різноспрямовані, що пояснюється національними особливостями та впливом широкого кола чинників. Рівень прозорості Центрального банку вимірюється за допомогою бального індексу, що складається з елементів, які оцінюють кожен із її видів. Спочатку індексний підхід використовувався для оцінки ступеня незалежності Центрального банку, згодом аналогічний підхід був застосований до прозорості та підзвітності Центрального банку. Узагальнення існуючих підходів щодо розрахунку рівня прозорості діяльності центральних банків із зазначенням їх недоліків наведено у табл. 1.

Таблиця 1. Підходи щодо оцінки рівня прозорості Центрального банку

Зміст дослідження	Вибірка	Недоліки
1. Розроблено трьохкомпонентний індекс, що включає пояснення процедури прийняття рішень у сфері монетарної політики, оприлюднення прогнозів та рекомендацій, публікацію аналітичних документів і досліджень [1].	93 центральні банки	Індекс не враховує вплив комунікаційної політики як окремої компоненти у процесі прийняття рішень у сфері монетарної політики.
2. Подано індекс прозорості та звітності Центрального банку, який охоплює 15 критеріїв, згрупованих у чотири категорії: цілі, стратегія, публікація економічних даних і прогнозів та комунікаційна стратегія [3].	ФРС, Банк Англії, Банк Японії, ЄЦБ, Банк Канади, Дойче Бундесбанк	Індекс оцінює різноманітність інструментів розкриття інформації, незалежно від їх інформативності.
3. Запропоновано індекс із 11 змінних щодо способу надання інформації, розуміння процесу монетарного регулювання, публічності процедур монетарної політики, автономії та незалежності Центрального банку [4].	Австралія, Австрія, Бельгія, Канада, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Ірландія, Італія, Японія, Нова Зеландія, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Іспанія, Швейцарія, Швеція, Велика Британія, США, Єврозона	Індекс розраховано виключно для центральних банків розвинених країн.
4. Індекс побудовано на чотирьох питаннях, а саме: форма публікацій, розкриття довгострокового прогнозу, публікація інформації щодо ризиків прогнозу та дискусійні питання щодо оцінки відхилень від нього [5].	22 країни – члени Організації економічного співробітництва та розвитку (у т. ч. США, Німеччина, Японія) та 22 країни, що розвиваються (у т. ч. Китай, Ізраїль, Чехія)	Результати отримані на основі опитування банків. Основна увага сконцентрована на оцінці прогнозів Центрального банку.
5. Оцінено процес прийняття рішень центральним банком, резюмовано ключову інформацію інфляційного звіту, а також кількість, якість і доступність інформації у ньому, зрозумілість припущень щодо динаміки ключових макроекономічних показників. Крім того, здійснено загальну оцінку кожного інфляційного звіту на основі їх переконливості, повноти та стилю написання [6].	20 центральних банків таргетерів інфляції	Аналіз обмежується виключно інфляційними звітами.
6. Розроблено індекс, що базується на трьох основних компонентах: цілі (зрозумілі цілі та пріоритети, чітке визначення понять, часовий проміжок і кількісне визначення цілей); стратегія (оголошення стратегії, негайне оголошення й пояснення рішення щодо рівня відсоткової ставки, прогноз інфляції); комунікаційна стратегія (парламентські слухання, частота звітів, дотримання графіку, прес-конференції/прес-релізи, публікація протоколів та результатів голосування) [7].	ЄЦБ, ФРС, Резервний банк Нової Зеландії, Банк Англії, Банк Канади, Дойче Бундесбанк	Дослідники оцінили прозорість ЄЦБ на високому рівні, на відміну від інших аналітиків (Bini-Smaghi and Gros index, Siklos index, Eijffinger-Geraats index, Goldman Sachs (2000), Reuters (2001)).
7. Визначено п'ять основних компонентів прозорості (політична, економічна, процедурна, прозорість політики та операційна). Оцінка 15-ти складових здійснювалася за допомогою балів (від 0 до 1), де 15 – максимальна прозорість Центрального банку, 0 – повна закритість [8].	Резервний банк Нової Зеландії, Банк Швеції, Банк Англії, Банк Канади, ЄЦБ, ФРС, Резервний банк Австралії, Банк Японії, Банк Швейцарії	Оцінка наявності інформації, а не її повноти; рівнозначність усіх компонентів та їх взаємозамінність. Крім того, поширена серед центральних банків скорочена англійська версія офіційного сайту негативно впливає на оцінку повноти інформації.
8. Розширено дослідження [8] до понад 100 центральних банків (із 9) та здійснено регіональну градацію центральних банків за рівнем прозорості [9].	100 центральних банків	Аналогічні індексу Eijffinger-Geraats.
9. Із використання методології [8] на десятирічному часовому горизонті (1999-2009) зазначено зростання прозорості у країнах східної та центральної Європи [10].	100 центральних банків із дослідження [9] із розподілом на розвинені країни, країни Центральної та Східної Європи, країни, що розвиваються, та Азія, G7, західну півкулю та світ загалом.	Аналогічні індексу Eijffinger-Geraats.
10. Оновлено попереднє дослідження прозорості [9] до 2010 р. включно. Відповідно до отриманих результатів, як незалежність Центрального банку, так і його прозорість істотно впливають на рівень і волатильність інфляції [11].	120 центральних банків	Аналогічні індексу Eijffinger-Geraats.

Джерело: складено автором.

Статистична вибірка 100 центральних банків, сформована у 2013 р. [11], дозволяє оцінити прозорість більшості центральних банків світу із використанням Eijffinger-Geraats transparency index (далі – EGTI). Цілком очікувано, що центральні банки розвинених країн лідирують у прозорості (Північна та Західна Європа, Нова Зеландія). Країни, що розвиваються, відстають від них майже удвічі, а слабо розвинені країни – майже втричі від групи лідерів.

Щодо країн Східної Європи, зазначимо стрімке зростання прозорості на 10-річному горизонті центральних банків Угорщини, Чехії та Польщі. Низька оцінка прозорості Національного банку України (далі – Національного банку) протягом даного періоду пояснюється доволі скромним інформаційним наповненням англійської версії сайту офіційного інтернет-представництва Національного банку.

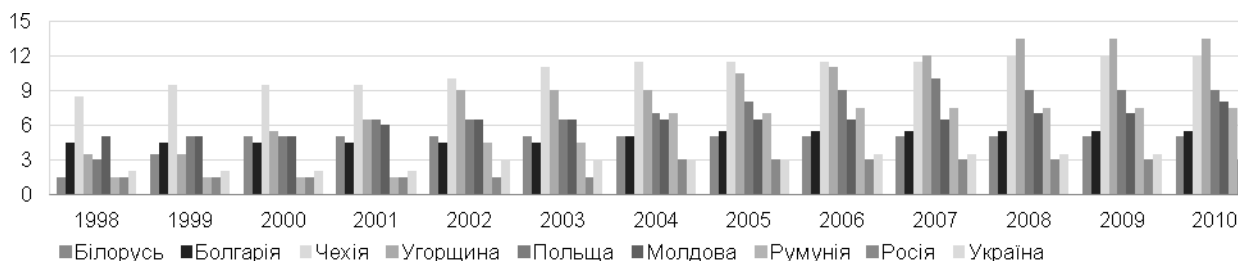

Рис. 1. Транспарентність центральних банків Східноєвропейського регіону

Джерело: складено автором за [11].

Оцінка письмових комунікацій центральних банків з питань монетарної політики. Кількісний аналіз розкриття інформації та комунікацій Центрального банку у сфері монетарної політики має на меті підвищення її впливу на цільову аудиторію. Передбачуваність монетарної політики, публікація прогнозів і роз'яснення поточної кон'юнктури дозволяють учасникам ринку прийняти більш зважені та раціональні економічні рішення [12]. Добре інформовані гравці фінансового ринку можуть точніше передбачати майбутні заходи монетарної політики й мінімізувати ризики. У результаті ефективність ринку на макроекономічному рівні підвищується.

Загалом науковці виділяють три етапи розвитку комунікаційної політики центральних банків [13].

Перехідний період до режиму інфляційного таргетування (pre-explicit inflation targeting). Закритість монетарної політики Центрального банку ґрунтувалася на його ізоляції від політичного тиску та збереженні автономії у процесі прийняття рішень [14].

Період інфляційного таргетування (explicit inflation targeting). Перехід центральними банками до практики інфляційного таргетування на початку 1990-х років зумовив зростання їх відкритості щодо розкриття цілей та мандата. Це в свою чергу сприяло посиленню довіри громадськості до Центрального банку та більш ефективному управлінню очікуваннями.

Оприлюднення прогнозу щодо динаміки відсоткових ставок (publication of future policy rates). Перехід центральними банками до перспективного характеру прийняття рішень надав їм більше важелів для досягнення цілей монетарної політики. Центральні банки не лише прогноують динаміку ключової відсоткової ставки й таким чином управляють інфляційними очікуваннями, але й надають громадськості коментарі щодо будь-яких відхилень від цільових показників у попередніх прогнозах.

Розроблення комунікаційної політики Центрального банку та висока прозорість її каналів сприяє підвищенню ефективності монетарної політики в цілому та його комунікацій зокрема [15]. Надзвичайне значення мають проведення прес-конференцій головою Центрального банку, а також публікації регулярних звітів з питань монетарної політики. Водночас, якщо цільовою аудиторією прес-конференцій є широкий загал, то звіти в першу чергу мають бути орієнтовані на надання інформації для аналітиків фінансового ринку і професійних економістів, оскільки саме вони відіграють ключову роль в оцінці дій Центрального банку й формуванні іміджу регулятора в суспільстві. Краще розуміння ними рішень Центрального банку знижує невизначеність фінансового ринку та сприяє підвищенню ефективності трансмісійних механізмів монетарної політики. Комунікаційні інструменти Центрального банку повинні здебільшого орієнтуватися на широку аудиторію, адже саме вона в кінцевому підсумку формує рівень довіри до його діяльності [16].

Аналіз літератури щодо кількісної оцінки інформаційних матеріалів центральних банків у сфері монетарної політики дозволяє здійснити порівняльний аналіз міри розкриття ними інформації. Так, опитування представників 32 центральних банків щодо їх комунікаційної політики та розкриття інформації про рішення з питань монетарної політики [17] показало, що прес-релізи більш ніж 90 % центральних банків містять докладне пояснення прийнятих рішень, а 80 % – оцінюють поточну економічну ситуацію. Водночас, частка центральних банків, котрі у своїх прес-релізах згадували про можливу спрямованість монетарної політики в майбутніх періодах, становила не більше 15 %.

У дослідженні комунікаційних інструментів ЄЦБ [18] оцінено частоту, з якою в текстах зустрічаються слова з негативним смисловим забарвленням, що асоціюються з економічними шоками, та позитивним забарвленням, які асоціюються з економічним зростанням. Результати даного кількісного аналізу текстів використовувалися для ідентифікації періодів фінансового стресу в єврозоні та згодом були включені як змінна до моделі розрахунку індексу фінансового стресу. Банк Швеції, у свою чергу, використовував кількісний аналіз текстів протоколів засідань для прогнозування динаміки монетарних показників.

Відносно новим напрямом дослідження комунікаційної політики центральних банків є аналіз сприйняття інформаційних повідомлень цільовою аудиторією. На практиці оцінка повідомлень Центрального банку є непростим завданням. Один із варіантів його реалізації – використання лінгвістичних інструментів аналізу тексту. Так, автори одного із перших досліджень у цій сфері [19] із використанням індексів зручності читання тексту здійснили оцінку складності сприйняття інформаційних повідомлень центральних банків єврозони, Великої Британії, Польщі, Швеції, Чехії, Таїланду і Чилі. У дослідженні автори тестували гіпотезу щодо зростання складності сприйняття текстів центральних банків при зміні інфляційного фону в економіці, проте достатніх підтверджень не виявили.

Методи та результати оцінювання. У процесі дослідження використовувалися порівняльно-історичний метод – при розгляді еволюції підходів щодо оцінки рівня транспарентності центральних банків; логічного узагальнення – при систематизації рівня транспарентності центральних банків у регіональному розрізі; порівняльного і статистичного аналізу – при розрахунку індексу транспарентності центральних банків України, Чехії, Польщі, Росії із використанням EGTI; експертний – при розрахунку та обґрунтуванні показника EGTI для Національного банку України; контент-аналізу (з використанням програми аналізу текстів <http://advego.ru/text>, <http://ru.readability.io>) – при оцінці інформації, наведеної в комунікаціях з питань монетарної політики окремих центральних банків.

Оцінка транспарентності центральних банків. На сьогодні стандартом оцінки транспарентності визнаний EGTI, де Центральний банк може набрати від нуля (повна закритість) до 15-ти балів (максимальна прозорість).

За кожною із п'яти компонент індексу існує три підпункти, що залежно від рівня інформаційної відкритості оцінюються в 0, 0,5 або 1 бал. Компоненти індексу EGTI: оприлюднення цілей монетарної політики (political transparency); відкритість економічних даних (economic transparency); публічність процедур монетарної політики (procedural transparency); прозорість заходів реалізації монетарної політики (policy transparency); операційна відкритість (operational transparency) тощо.

Оцінка письмових комунікацій центральних банків з питань монетарної політики. Під час підготовки інфляційних звітів як основних регулярних публікацій Центрального банку в монетарній сфері головним викликом для них є збереження балансу між простою та зрозумілою формою викладення складної інформації.

Для оцінки доступності сприйняття письмової комунікації використовуються індекси зручності читання (readability indexes) – це математичні формули, створені для оцінки складності читання і розуміння текстів. Як правило, вони використовують прості у вимірі метрики тексту – кількість речень, слів, букв та складів, на основі яких дають чисельну оцінку складності сприйняття тексту, або очікуваного рівня освіти аудиторії, вираженої в кількості років навчання, необхідних для розуміння тексту. Так, Microsoft Word дозволяє оцінити будь-який англійський текст, а численні програми та інтернет-

ресурси надають можливість оцінки текстів іншими мовами (у т. ч. українською, за допомогою програми аналізу текстів <http://advego.ru/text>).

Основні результати дослідження. Широке використання EGTI дослідниками транспарентності центральних банків пояснюється простотою та уніфікацією його розрахунку для Центрального банку будь-якої країни, а також відповідністю загальним теоретичним підходам щодо визначення видів транспарентності Центрального банку. Так, обравши за відправну точку широкомасштабне дослідження *Dincer N., Eichengreen B.* [11], ми оцінили динаміку транспарентності Національного банку та центральних банків Чехії, Польщі, Росії наприкінці 2010 та на початок 2017 р.

Показник EGTI для Національного банку показав (табл. 2), що він менш ніж за 5 років вийшов із групи країн із низьким рівнем інформаційної прозорості та здійснив значний поступ до більшої відкритості монетарної політики протягом останніх трьох років. З метою пояснення своїх дій та мотивів при прийнятті рішень, а також свого бачення поточної економічної ситуації, Національний банк активно використовує регулярні канали комунікації. Крім того, для стабілізації ситуації на фінансовому ринку в разі виникнення шоків застосовуються екстрені вербальні інтервенції керівництва регулятора. Сукупність зазначених заходів сприяє більш ефективному управлінню інфляційними очікуваннями, що є невід'ємною умовою здійснення успішного інфляційного таргетування.

Таблиця 2. Оцінка транспарентності Національного банку Чехії, Національного банку Польщі, Центрального банку Росії та Національного банку України із використанням EGTI

Елемент	Оцінка				Коментар значень для Національного банку України
	Чехія	Польща	Росія	Україна	
<i>Political transparency</i> Цілі монетарної політики	1	1	1	1	У Законі України "Про Національний банк України" метою монетарної політики визначено досягнення та підтримку цінової стабільності в державі.
Кількісне визначення цілі	1	1	1	1	Визначення цілей і завдань монетарної політики в Основних засадах грошово-кредитної політики. Щоквартальна публікація прогнозних показників у "Інфляційному звіті".
Взаємодія між центральним банком і Урядом	1	1	1	1	Національний банк підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України за умови, що це не перешкоджає досягненню його основних цілей.
<i>Economic transparency</i> Публікація економічних показників	1	1	1	1	Доступні дані щодо грошової пропозиції, інфляції, ВВП, безробіття тощо.
Розкриття макроекономічних моделей	1	1	1	0.5	Квартальна прогнозна модель без її опису згадується у "Віснику НБУ" за вересень 2015. Доцільно зробити посилання на модель у розділі "Монетарна політика" на сайті офіційного інтернет-представництва Національного банку.
Публікація макроекономічних прогнозів	1	1	1	1	Розміщується в "Інфляційному звіті".
<i>Procedural transparency</i> Розкриття правил монетарної політики або її стратегії	1	1	1	1	Посилання у розділі "Монетарна політика" та Дорожня карта щодо переходу до повноцінного режиму інфляційного таргетування на сайті офіційного інтернет-представництва Національного банку. Основні засади грошово-кредитної політики
Оперативне (часовий лаг публікації проміжного звіту із питань монетарної політики або протоколів засідань) та повне висвітлення прийнятих рішень	1	1	1	0.5	Аналіз грошово-кредитного ринку в щомісячній аналітичній записці "Макроекономічний та монетарний огляд" і щоквартальному "Інфляційному звіті" у розділах "Монетарний сектор та фінансові ринки" (із затримкою близько чотирьох тижнів).
Пояснення щодо прийнятих рішень та їх вплив на інструменти й оперативні цілі монетарної політики, результати голосування	1	1	0.5	0.5	Прес-релізи та прес-конференції після прийняття рішень у сфері монетарної політики, вербальні інтервенції керівництва.
<i>Policy transparency</i> Час оприлюднення рішень щодо заходів чи зміни цілей монетарної політики	1	1	1	1	День у день.

Закінчення табл. 2

Елемент	Оцінка				Коментар значень для Національного банку України
	Чехія	Польща	Росія	Україна	
Супроводжуюче пояснення рішення щодо зміни монетарної політики	1	1	1	1	Прес-релізи та прес-конференції після прийняття рішень у сфері монетарної політики, вербальні інтервенції керівництва. Інформація включно із середньостроковим прогнозом.
Розкриття намірів щодо подальших дій або пріоритетів після кожного засідання	1	1	1	1	Коментар керівництва щодо рівня інфляції у середньостроковому періоді.
<i>Operational transparency</i> Регулярний звіт щодо досягнення оперативних цілей політики	1	1	0	0.5	Щомісячно наводиться коментар щодо рівня інфляції та дотримання/відхилення від цільової траєкторії прогнозу в "Інфляційному звіті".
Регулярна публікація центральним банком інформації про макроекономічні зрушення (шоки), що впливають на трансмісійний механізм монетарної політики	0.5	0.5	0.5	0.5	Щомісячний і щоквартальний аналіз впливу макроекономічної ситуації на грошово-кредитний ринок.
Регулярний звіт щодо результатів реалізації монетарної політики у світлі досягнення макроекономічних цілей	1	0.5	0.5	0.5	Інфляційний звіт, Річний звіт та звіт Голови Національного банку.
I.2017 Разом	14.5	14.0	12.5	12.0	
2010 (Dincer, Eichengreen, 2013)	12	9	3	5	

Джерело: розраховано автором за [11].

На основі спрощеної оцінки прозорості Національного банку із використанням EGTI у [20] (відсутня оцінка операційної прозорості, вага якої становить від 0 до 3 балів), автор відніс його до центральних банків із середнім рівнем прозорості (із результатом 7,5 балів).

Зокрема, нами переглянуто показник взаємодії Центрального банку з Урядом як компонента політичної прозорості. Національний банк підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України за умови, що це не перешкоджає досягненню його основних цілей. Як результат – припинення практики фіскального домінування у 2015 р.

Крім того, суттєво відрізняється оцінка процедурної прозорості. Розкриття правил та стратегії монетарної політики Національний банк здійснює в Основних засадах грошово-кредитної політики, а також у розділі "Монетарна політика" та Дорожня карта щодо переходу до повноцінного режиму інфляційного таргетування на сайті офіційного інтернет-представництва Національного банку. Національний банк наразі не публікує протоколи засідань чи результати голосування Комітету із монетарної політики (далі – КМП), проте здійснює регулярне розміщення прес-релізів за результатами засідання та проміжних інформаційно-аналітичних матеріалів – у щомісячній аналітичній записці "Макроекономічний та монетарний огляд" і щоквартальному Інфляційному звіті у розділах "Монетарний сектор та фінансові ринки" (із затримкою до двох тижнів після засідання КМП).

Водночас вважаємо високою прозорість політики Національного банку – рішення у сфері монетарної політики мають перспективний характер, а їхня комунікація є регулярною та здійснюється згідно зі Стратегією монетарної політики на 2016–2020 рр.

Однією із найважливіших змін у монетарній політиці Національного банку в рамках імплементації режиму інфляційного таргетування, поряд із зміною операційного дизайну відсоткової політики, стало реформування його комунікацій. До 2015 р. комунікаційні інструменти

Національного банку з питань монетарної політики обмежувалися стандартними прес-релізами щодо рішень у сфері монетарної політики, в яких зазначався рівень облікової ставки і відсоткових ставок за кредитними й депозитними операціями Центрального банку, зміни режиму резервних вимог та механізму визначення офіційного курсу гривні до іноземних валют, а також Основними засадами грошово-кредитної політики (щорічна публікація), Монетарним оглядом (щоквартальна) та Основними тенденціями грошово-кредитного та валютного ринків України (щомісячна), в яких здійснювалася переважно оцінка поточної ситуації.

Для мінімізації викривлень під час висвітлення центральним банком інформації у сфері монетарної політики необхідний широкий діапазон інструментів комунікації. У світовій практиці основним видом звітності центральних банків щодо монетарної сфери є інфляційний звіт. Із 2015 р. Національний банк значно розширив і вдосконалив набір комунікаційних інструментів. Починаючи із квітня 2015 р. Національний банк започаткував публікацію Інфляційного звіту, а рішення з питань монетарної політики стали супроводжуватися не лише оцінкою поточної макроекономічної ситуації та чинників впливу на неї, а і середньостроковим прогнозом, а також коментарями щодо прийнятого рішення та прес-конференцією Голови. Крім того, відповідно до кращої світової практики, Інфляційний звіт супроводжується презентацією Макроекономічного прогнозу, а у прес-релізі стала зазначатися дата наступного засідання Правління Національного банку відповідно до затвердженого графіка.

Для ілюстрації змін у підході Національного банку до написання Інфляційного звіту проведено кількісний аналіз текстів. У першу чергу було проаналізовано такий параметр, як обсяг тексту, який у свою чергу може характеризуватися такими показниками, як кількість сторінок та слів (рис. 2).

Рис. 2. Кількість сторінок та слів у інфляційних звітах Національного банку

Джерело: сторінка офіційного інтернет-представництва Національного банку.

Матеріали зарубіжних центральних банків, як правило, мають дещо більший обсяг, їхні тексти переважно описового характеру та включають меншу кількість індикаторів стану економіки і фінансового ринку. Крім того, у розвинених країнах до елементів "кращої практики" відносять публікацію статистичних та графічних додатків до звіту та їхнє розміщення на сайті Центрального банку у форматі Excel. Цікавим підходом до подання графічних матеріалів щодо динаміки важливих макроекономічних та фінансових показників є розміщення на офіційному сайті Банку Фінляндії Галереї графіків. Більше 80-ти графіків у PDF-форматі постійно оновлюються й містять рубрики за чотирма блоками інформації: відсоткові ставки та обмінні курси, основні економічні показники, показники банківської системи, показники ринку цінних паперів. Крім того, для користувачів є можливість інтерактивної побудови графіків.

Наведений у [21, с. 23] графік відображає результати Flesh-Kincaid тесту (FK-тесту) для інфляційних звітів та прес-релізів із питань монетарної політики для Центрального банку Чехії, Європейського Центрального банку, Банку Швеції та Банку Англії у період із 1996 по 2014 рр. Зауважимо, що динаміка даного показника для Банку Швеції після 2009 р. значною мірою зумовлена визначенням на законодавчому рівні "plain Swedish" (простий, легкої та зрозумілої ділової мови), що є обов'

язковою умовою для всіх публічних документів. Дана тенденція набуває широкого поширення у світі. Так, із 2011 р. Президент США зобов'язав систему державного управління забезпечити написання законодавчих актів зрозумілою мовою (plain language) та здійснення письмових і усних комунікації відповідно до цих вимог.

Оцінка понад 200 англійських версій розділу "Головне" інфляційних звітів, а також прес-релізів та документів із монетарної політики Національного банку України, Центрального банку Чехії, ЄЦБ, Банку Швеції та Банку Англії із використанням FK-тесту у період із I кварталу 2010 р. до I кварталу 2017 р. показала, що письмові комунікації Національного банку (до 2015 р. виключно прес-релізи, із 2015 – Інфляційний звіт) в основному розраховані на людей, що мають вищу освіту – кількість років навчання, необхідних для розуміння тексту коливається від 13 до 19 та в середньому становить 17 років. Аналогічний показник для Швеції, Банку Англії та Чехії становить 13 років, Єврозони – 16 років. Водночас, не зважаючи на одночасне зниження складності сприйняття протягом останніх років, порівняння результатів даного тесту для україномовної та англійської версії розділу "Головне" Інфляційного звіту Національного банку свідчить, що значна кількість пасивних конструкцій останньої ускладнює для аудиторії процес сприйняття тексту.

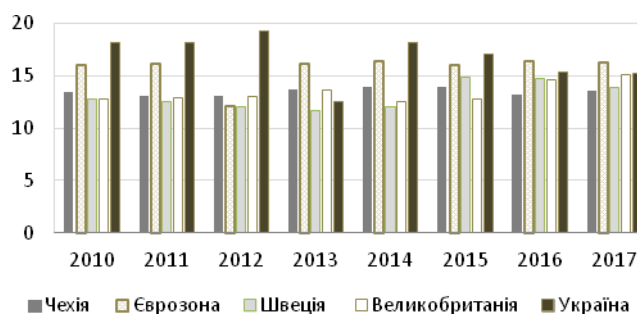

Рис. 3. Оцінка письмових комунікацій із використанням (FK-тест), оцінка англійських документів із монетарної політики (FK-тест)

Джерело: сторінки офіційних інтернет-представництв центральних банків.

Використовуючи індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)²⁰, відповідно до якого Україна перебуває на 76 місці в рейтингу, можна оцінити ступінь донесення до цільової аудиторії озвученої через електронні джерела Національним банком України інформації. Цей індекс відображає рівень доступу до ІКТ, їхнє використання, а також практичне знання цих

технологій, зокрема: кількість стаціонарних і мобільних телефонів на 100 жителів країни, кількість домашніх господарств, що мають комп'ютер, кількість користувачів Інтернету, рівні грамотності й т. д.

Постає питання, на скільки Національному банку слід покладатися на більш технологічні джерела інформації, якщо ставиться мета розширення інформованості громадськості. Одним із найсучасніших та дієвіших каналів передавання інформації Національним банком є сайт його офіційного інтернет-представництва. Для з'ясування зацікавленості цільової аудиторії в інформації, що публікується, було проведено аналіз відвідува-

²⁰ International Telecommunication Union, ITU – спеціалізований підрозділ ООН, що визначає стандарти у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, досліджував розвиток ІКТ у 154 країнах світу в період із 2010 по 2016 р.

ності сайту Національного банку, починаючи з 2010 р. (рис. 4). Так, загальна кількість відвідувачів у 2015 р., порівняно із 2010, зросла у 3,5 рази. Із уведенням на сторінці офіційного інтернет-представництва розділу

"Монетарна політика" у 2015 р. та розміщенням на ньому Інфляційного звіту, її відвідуваність, демонструючи сезонну динаміку, також зростає.

Рис. 4. Зліва направо: відвідуваність окремих розділів офіційного сайту Національного банку, тис. осіб; кількість відвідувачів загалом, млн. осіб; аналіз україномовної версії розділу "Головне" Інфляційного звіту із використанням індексів зручності читання

Примітка. Розраховано автором за допомогою програми аналізу текстів <http://advego.ru/text/>, <http://ru.readability.io/>.

Джерело: Національний банк.

Висновки. Пришвидшення обміну інформації у глобальних масштабах та прагнення до об'єктивного й повного висвітлення результатів діяльності будуть визначати тенденцію щодо все більшої прозорості органів влади, і Центральний банк не є винятком.

Менш ніж за п'ять років Національний банк вийшов із групи країн із низьким рівнем інформаційної прозорості та здійснив значний поступ до більшої відкритості монетарної політики протягом останніх трьох років. З метою пояснення своїх дій та мотивів при прийнятті рішень, а також свого бачення поточної економічної ситуації, він активно використовує регулярні канали комунікації. Крім того, для стабілізації ситуації на фінансовому ринку в разі виникнення шоків застосовуються екстремні вербальні інтервенції. Сукупність зазначених заходів сприяє більш ефективному управлінню інфляційними очікуваннями, що є невід'ємною умовою здійснення успішного інфляційного таргетування.

Однією із найважливіших змін у монетарній політиці Національного банку в рамках імплементації режиму інфляційного таргетування, поряд зі зміною операційного дизайну відсоткової політики, стало реформування його комунікаційної сфери. Так, із 2015 р. Національний банк значно розширив та вдосконалив набір комунікаційних інструментів. Починаючи із квітня 2015 р., започатковано публікацію Інфляційного звіту, а рішення з питань монетарної політики стали супроводжуватися не лише оцінкою поточної макроекономічної ситуації та чинників впливу на неї, а і мати перспективний характер із оприлюдненням середньострокового прогнозу макроекономічних показників, коментарями щодо прийнятого рішення та прес-конференцією Голови. Крім того, відповідно до кращої світової практики, Інфляційний звіт публікується разом із презентацією Макроекономічного прогнозу, а у прес-релізі стала зазначатися дата наступного засідання Правління Національного банку згідно із затвердженим графіком.

Оцінка розділу "Головне" Інфляційного звіту, а також прес-релізів і документів із монетарної політики Національного банку України із використанням FK-тесту в період із I кварталу 2010 р. до I кварталу 2017 р. показала, що письмові комунікації Національного банку в основному

розраховані на людей, що мають вищу освіту – кількість років навчання, необхідних для розуміння тексту, коливається від 13 до 19 та в середньому становить 17 років. Водночас, не зважаючи на одночасне зниження складності сприйняття протягом останніх років, порівняння результатів даного тесту для україномовної та англійської версії розділу свідчить, що значна кількість пасивних конструкцій останньої ускладнює процес сприйняття тексту для іноземної аудиторії.

Дискусія. Досвід інших країн, які успішно реалізують політику інфляційного таргетування, показує, що більша прозорість процесу прийняття рішень покращує передбачуваність монетарної політики. За рахунок суттєвих змін інформаційного наповнення розділу "Монетарна політика" офіційного інтернет-представництва Національного банку, широкому загалу віднині доступна структурована інформація щодо цілей, завдань, інструментів монетарної політики, органів та процесу прийняття рішень, графіка їх засідань. Крім того, розміщено посилання на основні документи у сфері монетарної політики, такі, як Стратегія монетарної політики на 2016–2020 рр., Основні засади грошово-кредитної політики на 2018 р. та середньострокову перспективу (де не лише висвітлено основні принципи здійснення монетарної політики, а й визначено засади, на яких здійснюється комунікація рішень у сфері монетарної політики).

Проте наразі можливості поліпшення інформаційної політики та її прозорості для Національного банку ще не вичерпані. Зокрема, застосування індексних методів оцінки прозорості Центрального банку та кількісного аналізу його комунікацій із питань монетарної політики дозволяє виявити їх потенційно слабкі місця. Посилення процедурної та операційної прозорості (розкриття макроекономічних моделей, результатів голосувань Комітету з монетарної політики, посилення звітності щодо досягнення цілей та ризиків відхилення від цільового рівня), систематичне розкриття центральним банком інформації та подальший розвиток його комунікаційних інструментів з питань монетарної політики (зокрема, неперервне посилення й актуальне наповнення аналітичної, прогнозової та дослідницької частин Інфляційного звіту, а також

пришвидшення публікації його англійської версії) сприятиме підвищенню прозорості роботи регулятора та ефективності його монетарної політики.

Список використаних джерел:

1. Fry M. "Key Issues in the Choice of Monetary Policy Framework" / M. Fry, D. Julius, L. Mahadeva, S. Roger and G. Sterne // *Monetary Policy Frameworks in a Global Context*. – London: Routledge, 2000. – pp. 3–17.
2. Guthrie G. Open Mouth Operations [online] / G. Guthrie, J. Wright // *Journal of Monetary Economics*. – 2000. – No. 46. – pp. 489–516. – Available at: <https://ssrn.com/abstract=251905> [Accessed 03 August 2017].
3. Bini-Smaghi L. 2001. Is the ECB sufficiently accountable and transparent? [online] / L. Bini-Smaghi, D. Gros // *European network of economic policy research institutes working paper*. – 2001. – No. 7. – Available at: <http://aei.pitt.edu/567/1/1-Barcelona-EIPA.pdf> [Accessed 03 August 2017].
4. Siklos P. *The Changing Face of Central Banking: Evolutionary Trends Since World War II* Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
5. Stasavage D. Transparency, Democratic Accountability, and the Economic Consequences of Monetary Institutions [online] / D. Stasavage // *American Journal of Political Science*. – 2003. – 47 (3). – pp. 389–403. – Available at: <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/186> Accessed [05 August 2017].
6. Fracasso A. "How do Central Banks Write? An Evaluation of Inflation Targeting Central Banks" / A. Fracasso, H. Genberg, C. Wyplosz // *Geneva Reports on the World Economy Special Report*. – 2003. – No. 2.
7. De Haan, J. A Non-Transparent European Central Bank? Who is Blame [online] / De Haan J., Amtenbrik F. // *University of Groningen*. – 2006. – Available at: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1138224> [Accessed 03 August 2017].
8. Eijffinger S. 2006. How Transparent Are Central Banks? [online] / S. Eijffinger, P. Geraats // *European Journal of Political Economy*. – 2006. – Vol. 22 (1). – pp. 1–22. – Available at: <https://doi.org/10.1016/j.ejpeco.2005.09.013> [Accessed 05 August 2017].
9. Dincer N. Central Bank Transparency: Where, Why, and with What Effects? [online] / N. Dincer, B. Eichengreen // *NBER Working Paper*. – 2007. – No. 13003. – Available at: <https://ssrn.com/abstract=978909> [Accessed 05 August 2017].
10. Siklos P. Central Bank Transparency: Another Look [online] / P. Siklos // *CAMA Working Paper*. – 2010. – No. 23. – Available at: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1668213> [Accessed 03 August 2017].
11. Dincer N. Central Bank Transparency and Independence: Updates and New Measures [online] / N. Dincer, B. Eichengreen // *BOK Working Paper*. – 2013. – No. 21. – Available at: http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2013-09-16-15587972-0-bok-13-21-1.pdf [Accessed 05 August 2017].

В. Романчукевич, канд. экон. наук,

Е. Лиманская, гл. экономист

Департамент монетарной политики и экономического анализа, Национальный банк Украины, Киев, Украина

ТРАНСПАРЕНТНОСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКА И ОЦЕНКА ЕГО КОММУНИКАЦИЙ ПО ВОПРОСАМ МОНЕТАРНОЙ ПОЛИТИКИ

Рассмотрены методы оценки прозрачности центральных банков и осуществлен ее анализ для Национального банка Украины с использованием индексного метода. Представлены результаты количественного анализа раскрытия информации Национального банка Украины, центральных банков Чехии, Польши, России. Исследованы особенности коммуникаций Национального банка Украины в процессе трансформации монетарного режима.

Ключевые слова: прозрачность; центральный банк; монетарная политика; коммуникационная политика.

V. Romanchukévych, PhD in Economics,

O. Lymanska, Money market analysis section, Chief economist

Monetary Policy and Economic Analysis Department, National bank of Ukraine, Kyiv, Ukraine

CENTRAL BANK TRANSPARENCY AND EVALUATION OF MONETARY POLICY COMMUNICATIONS

The article reveals approaches to evaluate transparency of the central banks and, operating indices, measures it for the National bank of Ukraine. The quantitative analysis of the informational disclosure of the central banks of Ukraine, Czech Republic, Poland, and Russia is allocated. The aspects of the communications of the National Bank of Ukraine in the process of the monetary regime transformation are explored.

Key words: transparency, central bank, monetary policy, communication policy.

References (in Latin): Translation / Transliteration/ Transcription

1. Fry, M., Julius, D., Mahadeva, L., Roger, S. and Sterne, G., 2000. "Key Issues in the Choice of Monetary Policy Framework", *Monetary Policy Frameworks in a Global Context*, London: Routledge, pp. 3-17.
2. Guthrie, G., Wright, J., 2000. Open Mouth Operations [online] *Journal of Monetary Economics*, No. 46, pp. 489 – 516. Available at: <https://ssrn.com/abstract=251905> [Accessed 03 August 2017].
3. Bini-Smaghi, L., Gros, D., 2001. Is the ECB sufficiently accountable and transparent? [online] *European network of economic policy research institutes working paper*, No. 7. Available at: <http://aei.pitt.edu/567/1/1-Barcelona-EIPA.pdf> [Accessed 03 August 2017].
4. Siklos, P., 2002. *The Changing Face of Central Banking: Evolutionary Trends Since World War II* Cambridge: Cambridge University Press.
5. Stasavage, D., 2003. Transparency, Democratic Accountability, and the Economic Consequences of Monetary Institutions [online] *American Journal of Political Science*, 47 (3), pp. 389–403. Available at: <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/186> Accessed [05 August 2017].
6. Fracasso, A., Genberg, H., Wyplosz, C., 2003. "How do Central Banks Write? An Evaluation of Inflation Targeting Central Banks", *Geneva Reports on the World Economy Special Report*, No. 2.
7. De Haan, J., Amtenbrik, F., 2006. A Non-Transparent European Central Bank? Who is Blame [online] *University of Groningen*. Available at: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1138224> [Accessed 03 August 2017].

12. Моисеев С. Транспарентность денежно-кредитной политики и повышение требований к раскрытию информации Банком России: аналитический отчет / С. Моисеев. – М., 2008. – С. 10.

13. Kang, Y. Central Bank Communication Policy: A Comparative Study" [online] / Y. Kang, A. Koc, X. Luo and other // School of International and Public Affairs, Columbia University in the City of New York. 2013. – Available at: <https://pdfs.semanticscholar.org/8caf/4e74989488fb4dce4917e3c00bc18d232eb9.pdf> [Accessed 22 July 2017].

14. Mishkin F. Can Central Bank Transparency Go Too Far? In *The Future of Inflation Targeting* [online] / F. Mishkin // *RBA Annual Conference Volume*, in: Christopher Kent & Simon Guttman (ed.). – 2004. – pp. 48–65. – Available at: <https://ssrn.com/abstract=603649> [Accessed 26 July 2017].

15. Levin A. The Design and Communication of Systematic Monetary Policy Strategies [online] / A. Levin // *Journal of Economic Dynamics and Control*. – 2014. – No. 49. – pp. 52–69. – Available at: <https://doi.org/10.1016/j.jedc.2014.09.004> [Accessed 26 July 2017].

16. Blinder A. Central Bank Communication and Monetary Policy: A Survey of Theory and Evidence [online] / A. Blinder, M. Ehrmann, M. Fratzscher and other // *Journal of Economic Literature*. – 2008. – Vol. 46. – No. 4. – pp. 910–945. – Available at: <https://ssrn.com/abstract=1120764> [Accessed 08 August 2017].

17. Communication of monetary policy decisions by central banks: what is revealed and why // *BIS Papers*. – 2009. – No. 49.

18. Grimaldi M. Up for Count? Central Bank Words and Financial Stress [online] // *Sveriges Riksbank Working Paper Series*. – 2011. – No. 252. – Available at: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1946262> [Accessed 08 August 2017].

19. Buliř A. Clarity of Central Bank Communication about Inflation [online] / A. Buliř, M. Čihák, D. Jansen // *DNB Working Paper*. – 2011. – No. 333. – Available at: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1979313> [Accessed 10 August 2017].

20. Щеглюк М. Підвищення прозорості Національного банку України як важливий фактор забезпечення стабільності банківської системи / М. Щеглюк // *Фінанси, облік і аудит*. – 2016. – Вип. 1 (27).

21. Buliř A. 2014. Does the Clarity of Inflation Reports Affect Volatility in Financial Markets? [online] / A. Buliř, M. Čihák, D. Jansen // *IMF Working Paper*. – 2014. – No. 14/175. – Available at: <https://ssrn.com/abstract=2513262> [Accessed 11 August 2017].

Received: 07/11/2017

1st Revision: 13/11/2017

Accepted: 27/11/2017

Author's declaration on the sources of funding of research presented in the scientific article or of the preparation of the scientific article: budget of university's scientific project

8. Eijffinger, S., Geraats, P., 2006. How Transparent Are Central Banks? [online] *European Journal of Political Economy*, Vol. 22 (1), pp. 1–22. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2005.09.013> [Accessed 05 August 2017].
9. Dincer, N., Eichengreen, B., 2007. Central Bank Transparency: Where, Why, and with What Effects? [online] *NBER Working Paper*, No. 13003. Available at: <https://ssrn.com/abstract=978909> [Accessed 05 August 2017].
10. Siklos, P., 2010. Central Bank Transparency: Another Look [online] *CAMA Working Paper*, No. 23. Available at: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1668213> [Accessed 03 August 2017].
11. Dincer, N., Eichengreen, B., 2013. Central Bank Transparency and Independence: Updates and New Measures [online] *BOK Working Paper*, No. 21. Available at: http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2013-09-16-15587972-0-bok-13-21-1.pdf [Accessed 05 August 2017].
12. Moiseev, S., 2008. "The transparency of monetary policy and increasing requirements for information disclosure by the Bank of Russia", *Moscow Financial and industrial academy, Center of Economic Research*, p. 10.
13. Kang, Y., Koc, A., Luo, X., Muller, A., Pinho, J., Zagaria, N., 2013. Central Bank Communication Policy: A Comparative Study [online] *School of International and Public Affairs, Columbia University in the City of New York*. Available at: <https://pdfs.semanticscholar.org/8caf/4e74989488fb4dce4917e3c00bc18d232eb9.pdf> [Accessed 22 July 2017].
14. Mishkin, F., 2004. Can Central Bank Transparency Go Too Far? In *The Future of Inflation Targeting* [online] *RBA Annual Conference Volume*, in: *Christopher Kent & Simon Guttman (ed.)*, pp. 48–65. Available at: <https://ssrn.com/abstract=603649> [Accessed 26 July 2017].
15. Levin, A., 2014. The Design and Communication of Systematic Monetary Policy Strategies [online] *Journal of Economic Dynamics and Control*, No. 49, pp. 52–69. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.jedc.2014.09.004> [Accessed 26 July 2017].
16. Blinder, A., Ehrmann, M., Fratzscher, M., De Haan, J., Jansen, D., 2008. Central Bank Communication and Monetary Policy: A Survey of Theory and Evidence [online] *Journal of Economic Literature*, Vol. 46, No. 4, pp. 910–945. Available at: <https://ssrn.com/abstract=1120764> [Accessed 08 August 2017].
17. Communication of monetary policy decisions by central banks: what is revealed and why (2009), *BIS Papers*, No. 49.
18. Grimaldi, M., 2011. Up for Count? Central Bank Words and Financial Stress [online] *Sveriges Riksbank Working Paper Series*, No. 252. Available at: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1946262> [Accessed 08 August 2017].
19. Buliř, A., Ćihak, M., Jansen, D., 2011. Clarity of Central Bank Communication about Inflation [online] *DNB Working Paper*, No. 333. Available at: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1979313> [Accessed 10 August 2017].
20. Shchegliuk, M., 2016. "Enhancing transparency of the National Bank of Ukraine as an important factor of ensuring the banking system stability", *Finance, accounting and audit*, Issue 1 (27).
21. Buliř, A., Ćihak, M., Jansen, D., 2014. Does the Clarity of Inflation Reports Affect Volatility in Financial Markets? [online] *IMF Working Paper*, No. 14/175. Available at: <https://ssrn.com/abstract=2513262> [Accessed 11 August 2017].

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2018; 1(196): 76-84

УДК 331

JEL classification: I22

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2018/196-1/11>

Г. Харламова, канд. екон. наук, доц.

ORCID iD 0000-0003-3614-712X

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ,

О. Гуменна, канд. екон. наук, доц., декан

ORCID iD 0000-0002-3725-5272

Національний університет "Києво-Могилянська академія", Київ

КРЕАТИВНІСТЬ ВРЯТУЄ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Досліджується роль креативного підходу до ділової активності й економічного розвитку в цілому. Розглянуто сутність творчих галузей і динаміка розвитку креативних індустрій у США та Європейському Союзі. Також досліджено етап становлення та розвитку креативної економіки в Україні.

За допомогою економетричної моделі автори проаналізували зв'язок між витратами населення на культурно-розважальні заходи та п'ятьма факторами – заробітною платою, рівнем ВВП (за витратами), кількістю місць проведення дозвілля, кількістю зайнятих у культурній сфері та відсотковою ставкою за кредитами. За результатами аналізу було визначено, що найбільший вплив на результативний показник (витрати населення на культурно-розважальні заходи) мають два фактори – заробітна плата (дохід населення) та рівень ВВП. При цьому модель є статистично надійною.

Для розвитку творчої економіки України пропонується стимулювати систему заходів, яка охоплює економічні, культурні та соціальні чинники, пов'язані із проблемами технологій, інтелектуальної власності й туризму. Ці заходи допоможуть досягти запланованої частки креативних індустрій на рівні понад 40 % ВВП до 2030 р.

Ключові слова: креативність; креативні кластери; креативна економіка; креативні індустрія, модель, Україна.

Вступ. Ми все частіше на сьогодні чуємо терміни "креативність", "креативна економіка". А ще донедавна ми взагалі про це нічого не знали.

Майже до епохи Середньовіччя термін "творчість" (і, відповідно, англomовний аналог цього слова – "креативність") не міг узагалі вживатися щодо людської діяльності, адже єдиним творцем уважався Бог. І тільки із появою видатних митців та науковців цей термін почав використовуватися щодо створення людиною творів мистецтва й наукових винаходів, причому часто цей процес самі творці вважали несвідомим [1].

Чи кожному притаманна креативність? Креативність у людей асоціюється з оригінальністю, уявою та натхненням. Креативність, знання і доступ до інформа-

ції сприймаються як потужні двигуни розвитку як країн, видів економічної діяльності, так і особистості.

Креативність притаманна всім суспільствам і всім країнам (більшою чи меншою мірою) – багатим та бідним, великим і малим, розвиненим або тим, які розвиваються. На сьогодні ми входимо в еру, коли ключовим ресурсом для виробництва стає мислення. Останнім часом якраз рівень багатства і добробуту тієї чи іншої країни все більше починає визначатися креативністю, наявністю креативного класу та станом розвитку креативних індустрій (один із засновників парадигми креативної економіки Річард Флоріда у своїй книзі "Креативний клас. Люди, які створюють майбутнє" визначає цей клас як етос – основоположний дух, характер культури. І це формує глибинний дух сучасності [2]).